

USTAWA

z dnia 2012 r.

o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych

Art. 1. W ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm.¹) art. 23 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Zakres własnego użytku osobistego obejmuje korzystanie z pojedynczych egzemplarzy utworów przez krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego, zarówno bezpośredniego, jak i pośredniego, istniejącego pomiędzy osobami w ramach ich kontaktów przy użyciu środków komunikacji elektronicznej w rozumieniu ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz.U. Nr 144, poz. 1204 z późn. zm.)², w tym za pośrednictwem Internetu.”.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

¹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w: Dz.U. z 2006 r. Nr 121, poz. 843, Dz.U. z 2006 r. Nr 21, poz. 164, Dz.U. z 2006 r. Nr 94 poz. 658, Dz.U. z 2007 r., Nr 99 poz. 662, Dz.U. z 2007 r. Nr 181, poz. 1293, Dz.U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1241, Dz.U. z 2010 r. Nr 152, poz. 1016.

² Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Dz.U. Nr 173 poz. 1808, Dz.U. z 2007 r. Nr 50, poz. 331, Dz.U. z 2008 r. Nr 171, poz. 1056, Dz.U. Nr 216, poz. 1371, Dz.U. Nr 216, poz. 1371, Dz.U. z 2009 r. Nr 201, poz. 1540, Dz.U. z 2011 r. Nr 85, poz. 459, Dz.U. Nr 134, poz. 779.

UZASADNIENIE

1) Potrzeba i cel zmiany ustawy

Projekt ustawy jest odpowiedzią na konieczność dokonania nowelizacji ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 z późn. zm.), zwanej dalej: „Ustawą”, uwarunkowaną zmieniającymi się możliwościami technicznymi komunikowania się za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w tym za pośrednictwem Internetu oraz rozwojem mediów społecznościowych. Celem projektowanej nowelizacji jest dostosowanie regulacji prawnych do istniejącego otoczenia oraz stworzenie odpowiedniej przestrzeni prawnej do funkcjonowania polskiego społeczeństwa w globalizującym się świecie, którego jednym z głównych czynników rozwojowych jest Internet. Brak takiej przestrzeni jest obecnie niezwykle odczuwalnym zjawiskiem i budzi powszechną społeczną dezaprobatę.

2) Obecny stan regulacji prawnych

W obecnie stanie prawnym, normowanym art. 23 Ustawy, wprowadza się wyjątek od generalnej zasady jaką jest zgoda twórcy na wykorzystanie utworu, w postaci korzystania z utworu w zakresie własnego użytku. Wyjątek motywowany jest interesami ogółu, jak również dostosowaniem prawa do rzeczywistości. Interes twórców jest jednak równoważony kilkoma warunkami wykorzystania przedmiotowego wyjątku.

Po pierwsze, warunkiem skorzystania z wyjątku, będącego dozwolonym użytkowaniem chronionych utworów – *vide* tytuł Oddziału 3 Ustawy – jest sam charakter utworu, tj. rozpowszechnienie utworu, wcześniejsze względem wykorzystania. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 3 Ustawy utworem rozpowszechnionym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został w jakikolwiek sposób udostępniony publicznie.

Po drugie, dozwolony użytek własny wyłącza upoważnienie do budowania według cudzego utworu architektonicznego i architektoniczno-urbanistycznego oraz do korzystania z elektronicznych baz danych spełniających cechy utworu, chyba że dotyczy to własnego użytku naukowego niezwiązanego z celem zarobkowym. Oddzielne zasady użytku osobistego dotyczą również programów komputerowych (art. 74 oraz art. 75 Ustawy).

Po trzecie, zapewnieniu równowagi pomiędzy interesem ogółu, a interesem twórcy służą postanowienia art. 20 i 21¹ Ustawy. W ich ramach statuuje się instytucję wynagrodzenia

z tytułu masowego zwielokrotniania na użytek prywatny. Zgodnie z nimi organizacjom radiowym i telewizyjnym wolno nadawać opublikowane drobne utwory muzyczne, słowne i słowno-muzyczne wyłącznie na podstawie umowy zawartej z organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi albo z twórcą, który zrzekł się pośrednictwa tej organizacji, chyba że prawo do nadania utworów zamówionych przez organizację radiową lub telewizyjną przysługuje jej na podstawie odrębnej umowy. Operatorom sieci kablowych wolno natomiast reemitować w sieciach kablowych utwory nadawane w programach organizacji radiowych i telewizyjnych wyłącznie na podstawie umowy zawartej z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

Po czwarte, w Ustawie, w art. 23 ust. 2, wprowadza się ustawowo sprecyzowany krąg osób, wchodzących do zakresu własnego użytku osobistego. W obecnym stanie prawnym zakres własnego użytku osobistego obejmuje korzystanie z pojedynczych egzemplarzy utworów przez krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego.

Interes autora jest wreszcie chroniony generalną zasadą wyrażoną w art. 35 dozwolony użytek nie może naruszać normalnego korzystania z utworu lub godzić w słuszne interesy twórcy. W doktrynie prawa autorskiego podkreśla się, iż ma on „wręcz kapitalne” znaczenie dla interpretacji przepisów o dozwolonym użytku (tak publicznym, jak i prywatnym). Z uwagi na te okoliczności, jak podnosi się w literaturze przedmiotu, regulacje prawne o dozwolonym użytku, wprowadzające wyjątki w sferze bezwzględnych praw autorskich, podlegają ścisłej interpretacji i nie można ich stosować w drodze analogii. Ewentualne wątpliwości należy rozstrzygać na korzyść autora i uznać, że określona sfera eksploatacji, która nie jest wyraźnie wyłączona, wymaga jego zezwolenia. Nie jest też możliwe przyjęcie tu ogólnej reguły interpretacji na korzyść swobodnego dostępu do informacji.

3) Różnice pomiędzy dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

Przywołane uwarunkowania dotyczące osób objętych zakresem dozwolonego użytku osobistego jest zakresem dość szerokim. Obejmuje on nie tylko osoby pozostające w kręgu stosunków bliższych – związek osobisty, w szczególności pokrewieństwo, powinowactwo, jak również dalszych – stosunek towarzyski. W obecnej rzeczywistości społecznej, w której coraz większe znaczenie odgrywają nowoczesne środki komunikacji, w tym Internet, spektrum możliwych form podtrzymywania więzów społecznych – zasadnych dla istnienia stosunków towarzyskich – znacząco się rozszerza. Chodzi tu przede wszystkim o

powszechnie wykorzystywane portale społecznościowe, jak również komunikatory internetowe.

Rozpowszechniona wymiana plików muzycznych w Internecie wywołuje jednak wiele kontrowersji związanych także z granicami dozwolonego użytku prywatnego. W literaturze przedmiotu podkreśla się, iż w przypadku gdy plik jest przesłany pocztą elektroniczną w ramach indywidualnej komunikacji osobie pozostającej z wysyłającym w stosunkach rodzinnych lub towarzyskich, mamy do czynienia z użytkowaniem prywatnym. Jeśli natomiast użytkownik Internetu umieści plik muzyczny na serwerze w taki sposób, aby dostęp miały osoby, z którymi nie łączą go żadne związki personalne, to takie korzystanie przekracza ramy art. 23. Dotyczy to m.in. przypadków wymiany plików pomiędzy internautami za pomocą programów umożliwiających kojarzenie osób o podobnych zainteresowaniach (tzw. programów *peer to peer*).

W doktrynie prawa autorskiego wskazuje się także, że dla przyjęcia istnienia stosunków towarzyskich pomiędzy osobami niezbędne jest podtrzymywanie więzów przez pewien czas. W tej kategorii z pewnością nie będzie się mieścić przypadkowy, jednorazowy kontakt. Wątpliwości pojawiają się jednak w odniesieniu do kwestii przywołanych już portali społecznościowych, w ramach których stosunek towarzyski z powodzeniem może zaistnieć w Internecie. Dodatkowo udostępniane na nich pliki umożliwiają skorzystanie z nich wyłącznie użytkownikom, którzy znaleźli się w kręgu osób akceptowanych przez użytkownika i niejednokrotnie klasyfikowanych za pomocą funkcjonalności portali społecznościowych na „rodzinę”, „przyjaciół”, „znajomych” itp. Tworzy to zatem podstawy do zakwalifikowania tych osób do kręgu personalnego, w którym istnieje „stosunek towarzyski”.

Niemniej jednak w obecnym stanie prawnym, z uwagi na przywołaną już zasadę wyrażoną w art. 35, nakazującą interpretację Ustawy *in favorum* twórcy, sytuacja korzystania z prawa, jakim jest dozwolony własny użytek w Internecie, budzić może niepokój jego użytkowników, w tym użytkowników portali społecznościowych. Powoduje to konieczność dokonania odpowiedniej nowelizacji, dookreślającej granice dozwolonego własnego użytku oraz ramy „stosunku towarzyskiego”. Zasadnym jest zatem dookreślenie jego formy, poprzez wprowadzenie kategorii „stosunku towarzyskiego bezpośredniego”, rozumianego w tradycyjny sposób – kontaktów towarzyskich istniejących pomiędzy danymi osobami, jak również poprzez wprowadzenie kategorii „stosunku towarzyskiego pośredniego”. Ma ona szczególne znaczenie dla użytkowników Internetu, gdyż znowelizowanym ust. 2 art. 23 w sposób literalny ustanowiona zostanie możliwość jego zaistnienia w ramach kontaktów interpersonalnych przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, w tym Internetu. Pojęcie

„środków komunikacji elektronicznej” występuje w ustawie z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz.U. Nr144, poz. 1204 z późn. zm.). Zgodnie z art. 2 pkt 5 środki komunikacji elektronicznej to rozwiązania techniczne, w tym urządzenia teleinformatyczne i współpracujące z nimi narzędzia programowe, umożliwiające indywidualne porozumiewanie się na odległość przy wykorzystaniu transmisji danych między systemami teleinformatycznymi, a w szczególności pocztę elektroniczną. Użycie tego pojęcia umożliwia szerszą kwalifikację narzędzi komunikacji międzyludzkiej pozwalając wykorzystywać w tym zakresie najnowsze możliwości technologiczne.

By podkreślić rolę jaką w dzisiejszym świecie pełni Internet, do ustawy wprowadza się go w sposób nominalny. Samo pojęcie Internetu nie jest pojęciem nowym dla systemu polskiego prawa autorskiego i ma już w nim swoje ugruntowanie. Wymienić tu trzeba jego konotację, która funkcjonuje w Ustawie w art. 104 ust. ust. 3⁴.

4) Przewidywane skutki społeczne, gospodarcze, finansowe i prawne

Nowelizacja ustawy spowoduje, iż korzystanie z kategorii dozwolonego użytku własnego, w ramach kontaktów towarzyskich, znajdzie swoje literalne unormowanie w Ustawie. W rezultacie zlikwiduje to ramy nadużywania interpretacji dozwolonego użytku własnego przez użytkowników i twórców. Stworzy ona możliwości swobodnego i legalnego wykorzystywania plików w Internecie, w ramach określonego kręgu osób, jak również nie będzie naruszać uzasadnionych praw twórców, chronionych za pomocą licznych regulacji Ustawy, w tym art. 35.

Dostosuje to także polski system prawny do zmieniających się warunków życia i realiów społeczno-gospodarczych, jak również uwzględni i podkreśli wagę przywiązywaną przez ustawodawcę do wykorzystania Internetu w przestrzeni społecznej oraz wzmocni wolność użytkownika w sieci.

5) Wskazanie źródeł finansowania, jeżeli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Nowelizacja nie powoduje zmiany wydatków budżetu państwa, ani nie niesie za sobą dodatkowych wydatków samorządów.

6) Założenia projektów podstawowych aktów wykonawczych

Ustawa nie wymaga wydania aktów wykonawczych.

7) Oświadczenie o zgodności projektu ustawy z prawem Unii Europejskiej albo oświadczenie, że przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej

Projektowana regulacja nie jest objęta prawem Unii Europejskiej.